

Цетиње, 14. новембра.

У Црној Гори нема више Црногораца!

То је сад најновије.

Ви, који се Црногорцима називате, нијесте то, него сте Талијани! Све сам овејан Талијанац!

Зар не вјерујете? Како би сте смјели не вјеровати? То је злудјејаније од вас. Ето, пишете загревачкоме „Србобрану“, и он ће вас увјерити. Послаће вам број листа, у коме је то доказао, и ви онда нећете имати куд ни камо већ да кажете — тако је! Ми смо Талијани.

А „Србобран“ је мјеродавнији у томе питању од вас. Ви, без њега, чак не знате ни да сте Срби. Он је доказао, да су се Црногорци (разумије се они прави) иселили из Црне Горе, а њихова су мјеста, благодарећи Томановићевој влади, заузели Талијани. Сваке године, вели, исељава се по хиљаду Црногораца, а за толико придолazi Талијанштина. За педесет година нестало је, по томе рачуну, већ педесет хиљада. Ако ли почнете од прије пет стотина година, онда се до данас иселило већ пет стотина хиљада. И наравно не жена ни дјеце, већ сам муж.

И свему је томе крива Томановићева влада.

Гдје ће јој душа!

Али — варамо се можда ми. „Србобран“ не рачуна од Косова, него од кад је засјела да управља влада господина Томановића. По томе рачуну иселило се до сад на двије хиљаде, а за толико је дошло Талијана.

Ако је тај рачун тачан, онда како да се разумије „Србобранова“ кукњава, да су Црну Гору поплавили Талијани и да је у њиховим рукама сав јавни живот? Двије хиљаде није тако много.

Позваће се можда „Србобран“ на једно раније своје тврђење, да се до сад иселило да десет хиљада, али онда не може ово најновије његово тврђење бити тачно, да се за владе Томановићеве иселило сваке године по хиљаду душа. Томановићева влада управља нешто више од двије године, што по „Србобрановоме“ рачуну излази само двије хиљаде.

Али ко ће на такве ситнице pazити. Истина и логичност одавно су постале ситнице у уредништву „Србобрановом“, а образа као да нијесу ни имали. На њега се најмање обраћа пажња.

Главна је само: лажи, клеветај, грди, подмећи! Што на крају крајева доброћудним људима то изгледа смијешно, а озбиљним родољубима жалосно, то се њих ништа не тиче. То и нијесу људи, који воде политику даље од носа — политику разума, родољубља, правичности и истине. Они воде полити-

ку старога стила, давно укоријењенога у Српству, а нарочито код извјесних политичара српских у Аустро-Угарској — политику без плана и циља, политику импулзивну, политику од данас од сјутра, и политику, у којој су лични и ситни, локални и тренутни интереси, инат и зловоља, пречи од далеких циљева националних и државне политике Црне Горе и Србије.

Они час нападају једну српску државу, час другу. Не критикују, него нападају лармом, грдњама и клеветама. Јуче из школе, данас већ хоће да прописују правила и Србији и Црној Гори. Они су преко ноћ постали и искуснији и паметнији, а, што је најглавније, и родољубивији од старих и искусних радника једне и друге српске државе. Њима није ваљао нико: ни Ристић, ни Гарашанин, ни књаз Михаило („турски пандур“) и ни један од заслужних покојника братске Србије; њима није ваљао ни један истакнутији првак народни и црквени; они су у блато заронили свакога који се чим било одликовао; они су свачије свијетло име укаљали. И кад су тако свршили сав посао на дому, машају се сад и Црне Горе, да свој политичко-вагабундски посао и овдје наставе. Ова до сад у свакоме погледу свијетла и чиста тачка у српском животу бде им очи; треба и њу заћопати блатом своје прљаве душе, својим грдњама, клеветама и лармом.

Никакве политике, никаква мудра такта, никакве системе, циља, или љубави према роду и његовим идеалима. Само знају да натакну рогове и онда само на све стране да боду. То је политика, то је политичка школа народна, то им је све Србовање њихово.

О како је свијетла и узвишена критика према овој вагабундској ларми! Како је свијетла и узвишена макар била писана и у непријатељском духу! Опет је бар критика. Код ове загревачке дерлади, окупљене око окаљаног лијепог имена „Србобрановог“, критике нема, Србинства нема, љубави нема, истине нема. Овдје се само грди, подмеће, клевета и опет само грди. Све што су до сад о Црној Гори писали неистина је. И они сами знају да је неистина, сами су увјерени да је све што доноси измишљено, и опет измишљавају даље.

Тако су измислили и приповијетке о нестајању Црногораца и ширењу Талијанаца у Црној Гори. А свега Талијана да има у цијелој Црној Гори до стотину. По „Србобрану“ Подгорица је готово сваталијанањена.

Исто су тако измислили и приповијетку о разорењу барског пристаништа. У слепоти својој не виде, да их неко на језуитски начин на-

влаче на службу Аустрији. Барско пристаниште није дато на израду Аустријанцима, и ови сад грабе сваку прилику да се користе нерасположењем извјесних листова и да оклеветају не само Црну Гору него и Талијане, који изграђују пристаниште. Најзгодније им је да своју злоћу протуре кроз „Обзор“, а српски вајни родољуби грабе то као гладан муху и одмах трубе даље. И не знају, да тим служе туђину. Злоћа им је разум замрачила.

Да смо изградњу дали Аустријанцима, викали би да смо продали Црну Гору Аустрији, као што су раније ширили вијест, да смо јој продали Ловћен. Онда би Црну Гору плазили „Швабе“. Да смо дали Турцима, то исто. Просто ма коме да смо уступили изградњу барскога пристаништа, пакосницима „Србобрановим“ и њиховим ортакима у Биограду било би добро дошло да кажу, како се Црногорци исељавају, а Талијани, Швабе, Турци или Французи насељавају. Нема те појаве у нашем животу, коју они не би душмански протумачили.

Шта мисле тиме да постигну? По свој прилици мисле нешто и надају се нечему, али их можемо увјерити да је њихова ларма немоћна а наде да су им таште. Постићи ће само супротно. Чврсто, као ово стијење, стојимо на темељима своје унутрашње и спољне политике и нема тих лажи, тих подметања, тих грдња, које би нас могле макар и колико лист у гори пољуљати. Увјериће се, да је овдје њиховој вагабундској дерњава крај и да одјек из нашијех гора у завршној својој ријечи гласи — марш!

„Усређитељи“ Босанаца

— нарочити извјештај —

Сарајево, 6. новембра 1909.

Позната је ствар како се противу „аграрне банке“, коју уводе Мађари у Босни, подигло све живо у анектираним земљама, као што се зна, да је око тога била и велика борба у парламенту. Да је то с разлогом свједочи и чланак, који доноси „Bosnischer Korrespondent“. У томе се чланку вели:

Све велике банке у монархији, па и босанска земаљска банка и прва хрватска штедионица у Загребу, дају у хипотекарном послу амортизациони зајам готово уз исте услове: код 4½% зајма од 1000 круна на 33 године износиће плаћање уз врло незнатне промјене свуда 35 круна на пола године, дакле 70 круна годишње. Аграрна банка захтијева уз једнаке претпоставке нешто преко 73 годишње, дакле 3 круне више годишње, што најпослије не игра особите улоге. Али томе долази, да се код аграрне банке по статутима од сваке 1000 круна зајма кроз 33 године даје 15 круна за „писарину“, чиме ствар код аграрне банке постаје одмах скупија за 18 круна, него код осталих банака које воде хипотекарни посао. Помисли ли се, да се код осталих завода у годишњем плаћању од 70 круна дају одмах камате и амортизације и да сувишни износ од 18 круна повећава камате аграрне банке, то каматна стона аграрне банке износи већ код првог плаћања 6% и пошто капитал амортизирањем из го-

дине у годину постаје мањи, а сувишно плаћање од 18 круна остаје непромијењено, то каматна стона расте сваке године све више тако, да у задње пола године достигне висину од 64%.

Код мађарске аграрне банке уведен је и тај специјалитет, да се на име код исплаћивања даног зајма задрже двије полугодишње квоте, од којих једна остаје неукламањена, а друга се укламањује по банкиној каматној стопи. 37 круна остане неукламањено, а других 57 круна укламањује се с 4%. Узме ли се сада најнижа каматна стопа зајма, дакле 6%, она од прве рате, то износи кауција за ту каматну стопу уложених последице 30 година преко 350 круна. Од овога се на крају поврате ономе, који је узео зајам, првобитни износи, а аграрној банци остаје на крају од сваке 1000 круна зајма даљи добитак од 300 круна.

Хипотекарна одјељења свих банака бацају знатне добитке, макар што су њихови манипулациони трошкови досга велики; код аграрне банке има готово све манипулационе трошкове да сноси држава, јер су сви котарски уреди агенти, све судије бесплатни адвокати, сви порезни уреди мјеста за плаћенике те банке, који су обавезни да квоте наплаћује као директне порезе.

Код осталих банака може онај, који узима зајам у свако доба, па и на дан кад новац прими, читав зајам исплатити, при чему он даје само 2% таксе за сторнирање од потпуног остатка капитала. Код аграрне банке може тек последице 10 година исплатити зајам и мора још 3%, последице исплате половине зајма 2½%, а последице исплате ¾ зајма 2% таксе за сторнирање платити.

Кмет, ако негдје на другом мјесту нађе новаца, да се откупи од банке, не може то учинити без банке приволе, исто тако може он своје земљиште само с банком дозволом продати, или на кога другога пренијети. Банкини статут садржавају параграфе, који омогућавају аграрну банку, да отјера кмета с његовог земљишта.

И како очито плачкашком друштву дала је влада још разне друге концесије, а овамо је издала закон против лихве (зеленашења), по којем се не смије узимати већи камат од 10 процената!

Словенско досељеничко друштво

— нарочити извјештај —

Њујорк, 15. октобра

Словени у Америци имају једну корисну тековину, којом се само подичити могу. То је словенско досељеничко друштво у Њујорку, коме се на челу налази гласовити Србин професор Мих. Пушин.

Ова најновија установа је од великог значаја по Словене у Америци, а сада је дошло и до нове тековине: сад има свој властити дом у Њујорку, за који је исплаћена 31. хиљада долара. Што је друштво дошло до свог дома, заслуга је Србина професора М. Пушина, који је за ову хуманитарну опште словенску установу заинтересовао Американце и допринио да је једна човекољубива богата Американка жртвовала велику суму за добро овог друштва. Сав професор Пушин је приноси новчаних жртава за друштво, коме је предсједник, држећи да је помоћ најпотребнија онима, који се од сиромаштва досељују, кад првом погледу ступе на американску земљу. Дом се отвара у току овог мјесеца, и ту ће многи сиромашни досељеници Словен добити склониште и бесплатно посредништво, да му се нађе рада.

У току једне године, друштво је много добра урадило на искрцалишту Елис Ајленду за многе Словене и Словенке без разлике, били они Срби и Хрвати или Чеси и Словаци или Словенци.

Ово друштво не подупије никаква странка или влада, једино зависи од потпоре имућних људи и добротворних организација. Словачка једна организација одредила му је годишње 1000 долара. Потпору је одредила и литвинска организација, јер су Литвини као најближи Словенима, одредили да овдје буду у заједници са Словенима. Даље долази помоћ од словеначке стране. Срби и Хрвати такође неће изостати.

Друштво код американске досељеничке власти ужива велики углед и има највеће

повластице на Елис Ајленду, док је мно- тим друштвима што држе досељеничке домове забрањен приступ тамо. Словен- ско Досељеничко Друштво не само да је многобројне Словене спасло од повра- ћања, већ је учинило да се Словени при- доласку заведу по правом свом имену.

Вијести из Босне

— нарочити извјештаји —

Сарајево, 8. новембра

Питање о анексији Босне.

Чује се, да је аустро-угарски министар иностраних дјела гроф Ерентал одлучио, подастрijети будућим делегацијама црвену књигу, у којој ће бити изнесена дипло- матска прениска о анексији Босне и Хер- цеговине. Ми добро знамо како се сличне збирке дипломатских аката израђују, па би желели да и у најављеној црвеној књизи буде што мање празнина и да до- кументи не буду превећ осакћани. На тај би се начин могла имати бар донекле вијерна слика преговора и догађаја, који су довели до анексије. И ако ће и ова књига начином којим ће бити саставље- на одавати тенденциозност, она ће бити свакако боља од скроз тенденциозних експозе-а пријашњих министара иностр- них дјела.

Босански устав.

Хрватски посланик Вуковић из Далма- ције изјавио је неком новинару, да се са публицирањем босанског устава одуго- вљати једно с тога, што аустро-угарска влада тражи, да се у основи статута, израже- не од министра заједничких финансија барона Буриана, унесу неке препишке у слободоумијелу духу, друго што угар- ска влада хоће да на њој проведе неке државоуправне промене.

Витез Вуковић изјавио је још, да је грађна железничке пруге између Сарајева и Сплета осигурана.

Мухацири из Босне.

Лист „Танин“ доноси о мухацирима из Босне и Бугарске, да је у интересу Ото- мана, да муслимани сачињавају већину у Македонији ради будућности земље и сигурности мањине, коју тероризирају сада чете. Муслимани из Босне и Хер- цеговине и они из Бугарске воле живјети под влашћу калифата него ли у старој домовини и зато ће се радо један велики дио ових муслимана населити тамо. Ако остану, гдје су сада, они нијесу од кор- исти Турској, јер Турска оне земље неће више освајати. Пошто су они осим тога тамо у мањини, не може им бити најбоље. Кад би се доселили у Македонију, они би повећали број муслиманског елемента. Зато треба отоманска влада, да смјести ове мухацире на добром земљишту, да не дођу у невољу и да тиме осујете до- сељивања других елемената. Из зајма што ће га узети министарство јавних посло- ва, треба у име ове сеобе одредити већу своту, на ако се досели у Македо- нију само 200 до 300 хиљада муслимана, македонског ће питања нестати. — Види се из тога, да „Танин“ нема ни појма о Босни, када мисли, да ће хтјети босан- ски муслимани, и крај свију зала, замије- нити своју домовину са Македонијом.

Мађари у Босни

Сарајевски лист „Hrvatska Zajednica“ доноси: Има добрих душа, које само

слегну раменима, кад им се почне гово- рити о мађаризацији Босне. Међутим се мађаризација проводи сустванно и без буке, а нека јој висока господа у оној великој згради сирам градског парка колико боље знаду и могу погодују. Ми смо једном говорили о потхвати грађне мађарских хотела, које ће ако Бог да за краћу вријеме искрнјуту дилем наше лијепе домовине. А хотели су, како је познато, једно важно средство политич- ке пропаганде, паравски увијек под не- дужном етикетом „унапређивања мате- ријалних интереса домаћег народа“. Хо- тели су надаље видљиви знаци или ако волите „симболи“ културе једнога наро- да. Што су лепши хотели, то је лепша и култура дотичнога народа и вице вер- са. Дакле Босна ће доскора бити усре- ћена поносним мађарским хотелима, пр- вим „Wahrzeichenima“, чисте мађарске ци- вилизације на „крајњем југу монархије“, како би се каћено изразила наша драга „Bosnische Post“. Али то није све. Имати ће мо још тога и више. Чујемо у истини, да се неко мађарско друштво спрема, да купи у Алипашину мосту комад земљи- шта од 1000 дунума, гдје ће или подићи какву творницу или комадати купљени терен, те устројити „ситну“ колонију Мађара, а Бог ће благословити то по- дузеће, па ће та насељбина лијепо на- предовати. Јер шта ће радити она наша невољна раја, којој ти колонисти буду постали комшијама, већ по старом оби- чају, продавати своју имовину у бесци- љење новим дошљацима, па отпријати у шехер Сарајево, да весело проведе ври- јеме, док пара тече? Додуше у Алипа- шину мосту нема 1000 дунума располо- жива земљишта, већ ако два наша до- маће спахије не ускредну своја продати, а зли језица причају, да обочица једна чекају понуде наше туранске браће. На онда се још приповиједа, да неки, опета Мађари, хоће да граде електрични трам- вај између Сарајева и Илије. То се по- дузеће с финансијалнога гледишта не би дало баш оправдати, јер је промет слаб, па и држ. железница једва покрива, ако их уопће покрива, трошкове експлоата- ције на тој прузи, али уз трајније про- ективниога трамваја има лијепи земљи- шта, која би опет добро дошла мађар- ским госама. А кад смо споменули же- лезнице, споменули и ону наредбу рав- натељства истих, којом се тражи од хре- довниога персонала, да нам ошине састав- љене у мађарском језику одговора ма- ђарски. У том пак особљу има много Славена, поглавито Чеха и Хрвата, који су на своју несрећу занемарили, да по- ред њемачкога и хрватскога науче и звуч- ни Аријатов језик. Доћи ће боље ври- јеме, гдје ће они тај свој промет скупо плаћати.

Дакле, како добре душе веле, у Босни се не тјера мађаризација, али све се опет ради „ad maiorem gloriam Hungariae“, јер по оној доброј познатој изрци Мађар- ске нема животиња, а ако га има, то није живот“. То си добро утвари у главу по- посни Босанче и кршши Херцеговче, јер ти је само у знаку мађарства спас.

Словенски општинари неће у Босну

Прашки дописник бечкога „Zeit“а до- носи, да су аутономија представништва славенских градова. Загреб, Пра- га, Љубљана и Лавова, имали намјеру походити Босну, али да су одустали од

те своје пакане, јер су на питање доби- ли од босанске владе одговор, да је ова посјета због „политичког положаја“ не- остварљива. Ми овој вијести просто не можемо вјеровати. Не можемо вјеровати, да би босанска влада одбијала од срп- ског прага славенске госте, кад је могла дозволити посјету представника бечке и пештанске општине, кад је дозволила да се потроши толики новац, да се њемач- ким и мађарским гостима учини што- лепши пријем. Каква је то политичка си- туација, која не да Славенима, да дођу у походе народу, који такођер припада великом словенском народу? И зашто да се у опште удара политичко оби- љежје једној посјети, која има само ка- рактер куртоазије, кад се то није учини- ло другима? Или зар се босанска влада боји, да наш народ не приреди славен- ским гостима одвећ топао и срдчан дочек, који би могао пештанским и беч- ким круговима бити зазоран?

Херцеговачко робље

— нарочити извјештај —

Гацко, 7. новембра

Позитивно се зна, да је војни суд у Мостару изрекао осуду над оним војним резервистима четврте босанско-херцего- вачке пуковније, што су, за пријеме анексије, пријешли у Црну Гору да тамо склопе главу, па су се послје поврати- ли на своја огњишта. Чим су се повратили у Херцеговину, њих су одмах ухаутили и под јаком стражом спровели у Мостар, гдје су трунили пуна три мјесеца у вој- ном истражном затвору. Сви су они о- суђени од 5—8 година тешке тамнице.

То су све Срби већином из гатачког котара; има их петесет.

И када су они осуђени због тога, онда би требало осудити и све синове Херцег- Босне, јер су сви незадовољни и про- тестују против анексије. Аустро-Угар- ска је ове земље насилно присвојила, па се не задовољава тиме, него невољично поступа са народом, ставља га у ропство и држи га као сужња, не дајући му ни- каква права.

У осуди, извршеној над резервистима, помагао је и један, некад чувени, а сада заборављени, Гачанин. Продао их је као Јуда Христа, а помагали су га и неки кнезови, али је света она народна пјесма:

То кнезови нису ради кави,
Нису су ради изрицне Турци,
Али је рада сиротиња риза,
Која глоба давати не може,
Цијријети велики дугомаи.

и. г.

Српство

Митинг Срба и Бугара у Куманову Зулуми и убиства, која без престанка врше Турци и Арнаути у кумановској кази, на- стави су Србе и Бугаре, да у Куманову прериде власт заједнички митинг, да се протестује против насилја и немара вла- сти. Митинг је био у промлу недељу. Би- ло је у ње говорника са српске и бугар- ске стране, и примљена је резолуција, у којој се у име хришћанског становниш- тва вариши Куманова поред осталог каже:

Имајући у виду масу убиства која су по- слије прогласа Устава извршена над хри- шћанским жевљем, а власт нигдје није

виновнике нашла, сматра, да је то поли- љедница слабости државне власти у одр- жању јавне безбједности и за то тражи од мјеродавних фактора, нарочито од парламента, да стане једном на пут та- вом систематском нестрелбивању хриш- ћанског живља у Отоманској Империји. Гледајући посљедњим наоружани мусли- мански елемент, као и прије прокламова- ња уставног стања, држи да то не само што не одговара духу једнакости и рав- ноправности, него је и главни узрок сви- ју досадашњих неуред, насиља и убиства и зато, да би се стакала вјера у закон, ред и поредак, сви без разлике вјере и народности изнудујемо с правом на над- лежне власти, да разоружају свакога без разлике, па на тај начин, прибављајући важност закону и Уставу, загарантују спокојство сваком отоманском грађанину.

Комад из српског живота. Приликом прославе четрдесето-годишњице Наро- дног Поборништва у Београду краљ Петар је одредио 1000 динара за најбољи ко- мад из српског живота. Конкурс ће бити расписан ових дана.

Словенство

„Записци о јапанском рату“. Познати млађи руски писац В. Вересајев излази је „Записке о јапанском рату“ с општом антиимперијалистичком тенденцијом. Руска критика пријимила је ово дјело као и ње- гове пријашње „Записци једнога љека- ра“ прилично резервисано. Вересајев на- мјало подвргава у својим записцима кри- тики с општег и специјалног становишта овај рат. Занимљиво је при томе, да су „Записци о јапанском рату“ наишли вели- ког одзива у милитаристичкој Њемачкој. До сада су изашла шест издања овог дјела у Њемачкој.

Пушкинова награда. Овогодишњу Пушкинову награду, коју сваке године подјељује петроградска академија, није никоме била читава подијељена. Сага од 1000 рубаља подијељена је међу Ку- прина за три свеске новела и И. А. Бу- нина за његова „Стихотворења“. У свему се натјегло 36 писаца са 52 књиге.

Оставина А. Мицкијевића. У Кракову изашла је под редакцијом проф. Кале- баха опширна свеска још до сада не- публицираних пјесама, писама и фрагме- ната из оставштине Адама Мицкијевића, која је нађена у „Архиву пољских фило- мата (од грчке рјечи filomathes—жељан знања) у Вилни. Пољски филомати би- јашу јачко удружење и то тајно, којему је припадао и велики пољски пјесник Мицкијевић. Задаћа је том јачком удру- жењу била, да се стара око моралног и душевног усавршавања младе пољске ге- нерације. Касније се то удружење прет- творило у јавно подименом Filarcia (ве- говатељи поштења). Мицкијевић бијаше вођа филарета. Руска влада, којој се ово друштво није свиђало, повела је истрају и велики број чланова овог друштва би отпремљен у Сибирiju.

Пренага Руса. На међународној умет- ничкој изложби у Минхену одијело је по- једу руско одељење. Руски уметници до- били су укупно 15 награда. Многи њемачки и руски уметнички критичари нијесу само задовољни подјелом награда. Неки од- лични руски уметници као Рјенин оста- ли су без никакве награде, а многи мање

Дарја: Ваша кристална она дивна чаша сва у цренивила стоји разбијена на поду...

Марта: (Чула се) Она...

Дарја: (унада) Она се за златица — по- злаћеним дршком...

Марта: Она? Зашта она!

Дарја: Јест она лежи у цренивила на поду.

Марта: Ах, који је то злочинац! Ко га је разбио. Ко је тај несрећник...

Дарја: Васа, помоћни кувареки...

Марта: — Реци му нек дође овамо, одмах га пошља... брже... да му несрећнику дам дрвену кану... (Дарја га зове)

Марта: — Како је то било, неваљад- че?... Знаш ли ти, да она кошта 15 рубаља?... Знаш?... Из сажалења, те позиве не могу из- тебе наплатити... Како си је разбио? а?... Од- говарај, баваше? Пу, шта ти је. Говори! (Дјечак хоће да говори) Будало, ја твојима поклонама не вјерујем... Одлази с бајолом, неке те носе триста п један, опрости ми Бо- же грешнога... (Дјечко одлази) Вуци се! (у- дарајући га поглом) Моја лијепа, чашине, ка- ко те жалим... Ах, та није могуће да је о- па разбијена... Она с опом задигом ручицом... Дали се не може, Дашка, мало како попра- вити... како му то било...

Дарја: То је сасвим немогуће, мамине! (Улази Никола и Василије Михайловичи. — Дарја одлази с књигом.)

ПОДЛИСТАК

ЉУДИ И СТРАСТИ

— трагедија у пет чинова —

Написао Љермонтов

Превео Бл. В. Беговић (8)

Теби благодарим за оне срећне часове жи- вота мога, ах, које ти нигда вратиш не- бих мога... Немам те зашта корити: љубав — ах, тешко ће ме торити... Ја сам про- пао — у грјех запао... Ах, Бог! Ти си... ја сам крив... ти нијеси крива, већ што си жива... а несрећног блаженства мој!... Ти си ми показала, да човек може бити сретан... ах! као ја несретан... (Стиска јој руку) За- хваљам ти, Љубе! (Бутане, Вослије чега Јурије са жаром продужава.) О, друже мој Ох, Боже, Боже мој!... Остави своје штетно југуноче; ти ме не мож разувјерити, јер сам све видео... по признај од срца, да си ти крива, тада бих те опет може бити довољно изнине... али што по рекох: «нако што си жива»...

Љуба: (гордо) Не! никада! ја своју част нећу клеветати. Ах, клевето клевет, како си пушта некеме света... Не, не! драги пријате- љу мој!... у остадом моје признање било би без никакве цијеље — без користи, штетно, кад бих у самој ствари и била крива пред тобом...

Јурије: И тако, ти нећеш?...

Љуба: (тврда) Нигда, макар полудити да ћеш... То нијесам дужна...

Јурије: Ах, како си ружна... Опрости, Цјеливај ме пошљедњом овом (Дохвата је за руку) Опрости, Љубе, опраштај за мнош!... (Цјелива је у љубе; усхићен.) Не, не!... та уста не би нигда погрјешити могла, никоме не вјерујем, ах, јада мога, па макар... Ма- кар ми казао Бог... Ах, тај проклети призор Боже, који си свуда! Боже који чиниш чу- да, што си доуштво, да видиш ово... за- што ме нијеси узео прије?... Ах, за име бо- гово, како тужно то сунце сјаје!... Зашто? Ах, зашто си доуштво да видиш призор тај... Боже, смрт, лаку смрт ми дај!... Што сам ти скривао, Боже!... О, (с дивљим тоном) одде- њере Твоје код мене паћи се не може... Ни- шта се не може више паћи у души мојој... Али ме не кажипај за рогање ово — ах, рогање чољеконо... Ти... Ти... Ти сам не- стрљивом муком измучио си мене, ах, како тужно ово срце вене. Зашто си ми дао ог- њено срце тако, као што је сами пак'o... ср- це која до краја љуби мрзи... Ти си крива... Ах, кад би Те људи судити могли... Тек да је гром даво срушио мене, не бих мислио, Твој би се црв даво умирно, и при пош- љедњем вапају своме — он би се радосним у- чинио... Ах, гдје је бог! (У очајању бје- жи, Бутане.)

Љуба: (огледила жалостиво) Он по-

одичан добио су награду. Сада се испоставило, да је свему крива петроградска академија, на коју се у Русији много на-
пада.

Прогони Чеха Још његос је влада аустријска „антиинтеристички“ про-
цесом хтеја да утуне чешке националне
социјалисте. То јој није ни мало пошло
из руке. Сад се онет латина немога
средства. Као што јављају из Прага,
онет је потпуно олујба против неко-
јих уследних националних социјалиста
и њихових организација ради подопште-
ног тајног удруживања.

Пољски језик у чешким школама
Чешки професори средњих школа у Мо-
равској на својој скупштини су расправ-
љали, који би од словенских језика уве-
ли у своје средње школе. Један дио
преглагао је руски, по већина се одлу-
чила за пољски. Тако ће се пољски језик
предавати у чешким средњим школама
као обавезни језик. Ово је давај ко-
рак културном зближењу Чеха и Пољака
и како се види, то зближење брзо на-
предује.

Поглед по свијету

Састанак талијанске коморе.

Прошлог четвртка је поновотворена
талијанска комора. Одмах, у почетку прве
сједнице, одла је комора почаст покој-
ном талијанском великану Љамброзу и
стријелачком Фереру.

Влада је предложила основу закона о
реформи пореза. По тој реформи улажа
се порез на годишњи приход више од
5000 лира прогресивно од 1 до 6 проце-
нта. Тиме се влада нада добити у првој
години 45, а даље 50, 60 и 70 милиона.
Тим порезом ће се омогућити порез на
шећер (цукар). Исто тако влада намјерава
подићи порез на напљећства.

Овом порезном основном, која ће добро
доћи сиромашнијим слојевима народа,
одговорила је влада своју основу о паро-
брдским друштвима, гдје јој је опози-
ција сиремала гроб.

Криза у Аустрији

Унаслед народних спорова настали
застог у аустријскоме парламентарном жи-
воту траје још једнако. Словенска све-
за остаје тврдо на своме становини, да
треба провезти потпуну реконструкцију
Бисертова кабинета, јер је управо данаш-
њи кабинет главна запријека остварењу
оправданих захтјева словенских народа.
Међутим се с друге стране јавља, да Би-
сертова влада неће одступити већ да ће
у првој половини идущега мјесца од-
годити сједнице парламента, те ступити у
т. зв. ек-фх стање. Хоће ли се тиме по-
ложај разбистрити, то је сасвим друго
питање.

Криза у Угарској

У идући понедељак има да започне у
бечком Хофбургу серија важних поли-
тичких конференција између владара и
разних уличних угарских политичара.
Тим ће конференцијама бити главна
сврха, да се установе услови, под којима
би се могло саставити ново министар-
ство. Већ се говори, да би новим ми-
нистром-предсједником могао бити име-
нован гроф Андраши, докле би Векерле
преузео портфел министра финансија.
Кошут и гроф Апоњи били би такође

чланови новог кабинета. Али то су за
сада све проста нагађања.

Предсједник Гал о опструкцији.

Предсједник угарског сабора Алексан-
дар Гал изјавио је у разговору с више
новинара, да ће сазвати угарски сабор,
чим у Бечу буде донесена мериторна од-
лука. На дневни ред ставиће се у првом
реду прорачунски провизориј, који ће се
јамачно у брзо ријешити успркос оп-
струкцији, којом пријети Јустова странка.
Успјех опструкције најиме зависи од тога,
пријети ли је предсједник Гал, какво ра-
сположење влада у земљи, а он је увје-
рен, да земља сред садашњих прилика
ни у којем случају не ће одобравати
опструкцију. У сваком случају међутим
имаде у поштреном пословнику одре-
даба, којима ће се лако доскочити оп-
струкцији. Саборско предсједништво за
случај опструкције неће се устручавати,
да се користи одредбом пословника,
према којој се сједнице куће могу про-
дужити и на 16 сати. Ни у том случају
међутим неће се повриједити слобода
говора. Предсједник Гал изјавио је најзад,
да ће након редовног ријешења прора-
чуна сабор по свој прилици узети у пре-
тес изборну реформу.

Енглеске ратне припреме.

Енглеска је одлучила да појача бро-
довље у својим територијалним водама
да изгради нових шест ратних бродо-
ва. Тако ће флота, којој је повјерена за-
даћа, да брани обале Вел. Британије,
бити састављена од 28 оклопача мјесто
досадашњих 22. Прва дивизија т. зв.
„home-fleet“ (домаће бродовље) биће у-
прављена на Серпес, а друга дивизија
истог бродовља концентрисаће се код
острва Оркнеј. Пова поморска основа
предвиђа надаље појачање „chennal-fleet“—
или бродовља, које крстари у тјеснацу
La Manche.

Што значе све ове припреме? Једно-
ставно пораз странке „малих Енглез“,
који воде по што по то мирољубиву по-
литику, на се даду заваравати од разних
пошјета њемачких трговаца, па и мини-
стара или од одвећ слатких и љубазних
чланака неких њемачких органа, који су
у најновије вријеме пронашли, да је мо-
гућ споразум између Њемачке и Енгле-
ске. Али Енглези као реални политичари
рачунају с будућошћу, па се и при-
прављају.

Папа против Француске.

Ово дача је папа примио холочаснике
из Француске и том приликом им је др-
жао говор, који најбоље показује, каква
застарјели дух влада још и данас у Ва-
тикану. У том говору се папа тужи на
„прогоне“ бискупа у Француској, али
ишак очекује, да ће вјера остати непо-
бједива и поред свих невоља, које су је
данас снаиле. Сви непријатељи — тужи
се папа — су се сложили против Бога
и хоће да затру хришћанство и да уни-
ште и сам појам хришћанства тиме, што
хоће да замијене догматски утврђени мо-
рални ауторитет цркве као судије у пи-
тањима вере са апсолутном, незаконитом
врховном влашћу државе. Бискупи, који
су се сами освједочили, колика се штета
наноси душама безбожничким, неморал-
ним књигама у свјетовним школама, ди-
гали су свој глас против тога и за то их
прогоне. Али ће Бог над нашим непри-

та несрећна комедија... у осталом што се ти-
че мене — мени је све једино, није ми сми-
јешна та ствар, зато што сам ја овдје дје-
ствујуће лице...

Марта: (Ник. Михаиловићу) Знате ли
ви Никола Михаиловићу, да је моја жеља
да Јуриша иде у Француску, а у Њемачку
Боже сачувај! Ја не могу да трим те Није-
мце. Њихове ми работе! Чему се има од њих
падати? Све кобасчари, послатичари!...

Никола Михаиловић: — Дозвољте
ми, да прекинем ваш говор, мајко... Нијемци
су у провјерености много изостали испина,
од Француза, т. ј. имају неке особитоги,
које само њима прилаче: у опхођењу нијесу
тако окретни и вјешти; али су за то дубоко-
мисленији од Француза, и многе су науке
њихове усавршеније: и Јурије је, мајце, о-
драстао, он може сам располагати собом, он
је дорастао толико: њему су сада 22 годи-
не, и он већ и рапжиран и остало...

Василије Михаиловић: — Дозвољ-
те да питам: Хоће ли Јурије Николајевић
преко мора ићи?...

Марта: — Сачувај, боже!.. не пизапнот!
Василије Михаиловић: Тако он мо-
ра ићи преко Њемачке, иначе је немогуће,
али погледајте на мапу.

Марта: Како му драго! Само не волим,
да он буде с тим Нијемцима, — они су
просто сметени — глупи...

Никола Михаиловић: — За Бога,

јатељима осветити сузе наше — тјеша
се свети отац — О каквом „прогону“
бискупа наравно нема ни говора, него су
их државне власти у Француској одгур-
нуле, кад су хтели да прошире своју
власт и на свјетовне школе — то је све.

Распуст финског сабора.

Фински сабор распуштен је и заказани
су избори за 11. фебруар до године.
Фински сабор је распуштен зато што
није одобрио захтјев руске владе, да
Финска даје годишње 20 милиона круна
руском војном министарству.

Спољна политика Бугарске

У петак је у бугарском сабрању го-
ворио бугарски министар спољних по-
слова Паприков о односима Бугарске
према другим државама. Нагласио је, да
је однос Бугарске према Русији искрен,
те одбија тврђење опозиције, да Бугар-
ска није искрена према Русији. Истича
је како је однос Бугарске према Србији
такође искрен и како ту искреност треба
очувати. Што у пријестони, бесједи није
било спомена о Србији, то не значи ни-
шта, јер тако исто није споменута ни
Румунија, са којом Бугарска такође стоји
уискреним односима. Србија даље није
споменута у пријестони бесједи ни за-
то, што се у току године дана није ни-
шта важно догодило између Србије и
Бугарске, што би требало споменути. Го-
ворећи о односу између Бугарске и Тур-
ске, изјавио је Паприков, да у односу
према Турској нема још повјерљивости
у оној мјери, како би се желило, али обе
владе настојавају, да се појача срданост
између обе државе. Бугарска има да ри-
јеша читав низ питања и има наде, да
ће се та питања моћи повољно ријешити.
Какав ће однос бити између Турске
и Бугарске, то зависи од положаја у ка-
квом ће бити Бугари, који живе у Ма-
кедонији. Бугарска се влада нада, да ће
успавна владавина у Турској македон-
ским Бугарима осигурати иста права као
и осталим тамошњим народностима. Бу-
гарска влада жели, да у Турској влада
мир и ред, а то ће имати одјека и у Бу-
гарској. Одбија да је Бугарска одговор-
на за то, што у Македонији има разних
народносних чета, јер те су чете при-
родне пошјетнице унутрашњег положаја
у Македонији. Влада бугарске учинила
је све, да спријечи образовање чета на
бугарском земљишту и да задржи Ма-
кедонце, који живе у Бугарској, да не
терају личну политику на рачун Бугар-
ске. Прелазећи на општу политику, из-
јавио је Паприков, да је Бугарска по
својем географском положају средиште,
у коме се укрштавају разни интереси, и
који је приморавају, да буде врло оба-
зрива у својој политици. Бугарска је, ре-
као је Паприков, довољно јака, да од-
брани своја права и интересе у свакој
прилици и да од балканских комбинаци-
ја изабере ону која јој буде најпо-
вољнија.

ПРИВРЕДА

Најпоузданији знаци мљечности. —
Најважнији знак за распознавање мљеч-
ности, по испитивању д-ра Кронахера,
то је каквоћа вимена и његове најбли-
же околине. Јако мљечне краве имају
махом велико, буаво — једро, но не мес-

жено! Философија се ту боље предаје него ли
гдје друго! Сви су то философи! Зар је Кошт
био сметен?

Марта: Сачувај ме боже од философије!..
Да Јуриша постане безбожник? Ах, шта при-
чаш пријатељу мој!..

Никола Михаиловић: — (с неким
незадовољством) Зар ја желим грђе добра
моме сину, него ти. Вјерујте ми, да ја знам
шта говорим, и да ја њему желим више до-
бра, него ли и себи. Философија — није
то безбожна наука, као што ви мислите: то
је једино спасоносно средство од ње и од
фатализма. Философ — то је најсвјетлији
човек на овоме свијету и он је тај, који зна
да ништа не зна. То не говорим, рецимо, са-
мо ја но људи много паметнији и ученији
од мене. (у неком топлим задовољству) И сва-
ки, ко год има и најмање свијести мора да
се са њим сагласи...

Марта: — Ти као да кажеш, да је ја
немам!.. То је прегјерано од вас пријатељу!
увјеравам вас.

Никола Михаиловић: — Боље је
да сам ја повјерујете, да отац има вишу власт
над сном него ли баба... Ја сам из сажал-
ења према вама, уступио вама једину сво-
ју утјеху, зајући да ви можете Јурицу до-
бро васпитати... на сам за то очекивао од
тебе благодарност, а не сваке непријатности
које пријам од тебе, кад дођем овдје, да
видим сина. Ви се много варате: Јурије је

нато виме, с крушним вијугавим мљеч-
ним жилама. Велике мљечне дупке, фи-
на гипка, лако покретљива кожа преко
вимена, нарочито 4 до 6 или још и више
великих добро развијених кожных бора
површином подстиднице, до извјесног
степена и јако отпуштање догле једног
и набреклог вимена по мужи и лака му-
жа, то су даљи знаци мљечности на
које вриједи моити. — Није оправдано
правити закључке о мљечности, ни о
обилности њеној, према томе, да ли по-
стоје или не постоје и прекобројне сит-
не сиснице, нити каква је длака и обрас-
ност вимена.

Ове и остале закључке писац, који је
руковођа сточарског одјелења на акаде-
мији у Вајенстефану, изнио је у свом дје-
лу: „Körperbau und Milchleistung. Unter-
suchungen über die Beziehung von—und
— beim grossen Fleckvieh, ausgeführt an
den Herden d. k. Statgutes Weihenstephan
und des Schlossgutes Erching“, које је
штампано у издању М. и Х. Шанера у
Хановеру и стаје 720 круна.

Др. Кронахер чинио је исцрпа и оби-
лата испитивања на 56 грла вајенстефан-
ског и 48 грла ерхинског запата, подије-
ливши према старости иста на 4, однос-
но 3 класе од по 12—19 грла и по мо-
гућству је ради упореде узимао грла
исте или приближне старости. У своме
дјелу саопштио је све податке тог испи-
тивања, у које је толико усрђа и истрај-
ности уложио.

О напљећивању боје код говеди. —
На основу уписивања у запатне књиге
од 1905., 1906. и 1907., на подстрек са-
веза запатничких удружења за источну
Фландрију, чињена су важна испитивања
чији резултат овдје укратко саопштавамо.
Преовлађајућа боја била је рујаве и
бијеле шароње. Кад су оба родитеља
(бик и крава) били те боје, онда се по
боји уметало на њих 96% припатака (по-
томства — телад); 2 процента било је
модрикаво-сиве и 20% црно-шарене те-
лади. Кад су са модрикаво-сивим бико-
вима, спариване модро-сиве краве онда
је 50 од сто припатака било модро-сиво
(плавкасто-сиво), 20 процената црно или
црно-шарено, 20 процената рујаво шаре-
но и 10 процената бијело.

Модро-сиви бикови са црно-шареним
кравама произвели су 40 од сто црног и
црно-шареног припатака, 32 од сто модро-
сивог, 22 процента рујаво-шареног и 6
од бијелог.

Модро-сиви бикови са рујаво-шареним
кравама дали су 44 процента рујаво-ша-
реног, 20 процента црног или црно-ша-
реног, 26 процента модро-сивог и 10
процената бијелог припатака...

Још би интересантније било прагити
дали припатак ове овако разнобојне те-
лади, јер би сигурно наступио сасвим
дружичи распоред и однос наслијеђе-
них боја: мјешавина би се још више
распадала и мијешала у боји.

Дневне новости

Отишао у лов. Њ. Кр. В. Књаз
Петар отишао је у четвртак изјутра
у лов на Зети и Скадарском Је-
зеру. Четвртак је провео у лову
препелица у Зети, а у вече пре-
ноћио у манастиру Врањани, те је

већ велики, он је већ постао човек — за-
суклао брке, он може већ појмити, да онај,
који је неблагодаран ону сном, није досто-
јан уважења синовљева... Ја истину кажем,
коју ви не волите, молим за опроштење... У
осталом знадите, да ја нијесам као они ва-
ши ниски сусједи и не могу говорити, о томе,
да осјећам неко необично огорчење и пера-
сположење сирам мене од ваше стране, али
шта да радим, ви сте ме јако увриједили;
ја сам отац, кад је тако, и имам најпрече
право над мојим сином. Он вам је обвезан
за васпитање и старање, али ја? Ја? ја ти
немам зашто бити обвезан; ви сте дава-
ли за њега, годишње по пет хиљада у заво-
ду, но сам ја учинио за вас једну жртву,
коју не би сваки отац учинио тати својој!..
Сад већ нећу говорити о имању... молим за
опроштење.

Марта: (приустајући) Како ме ви то
корите, ружите ме као пошљедњу робљају у
мојој кући... Ах!.. (пада на наслоначу и зво-
ни звонцем) Дашка! Дашка допеси штап!..

Дарја: Одмах, мајце, одмах! (допоса
штап и изводи је под руку)

Никола Михаиловић: — О, Боже
мој! Може ли лудило жена доћи до овог сте-
пена! Шта ти није жена? (узрујано шета.)

(Наставиће се)

сјутра дан наставио лов по Скадарском Језеру, одакле ће се вечерас повратити.

На Крушевцу Књаза Мирка. „Биоградске Новине“ доносе оригиналан фељтон, у коме се симпатично и врло топло описује дворац Њ. В. Књаза Мирка — Крушевац.

Опис манастира Мораче. Његово Високопреосвештенство митрополит г. Бан у пошљедњој свесци „Духовне Страже“, органа свештенства монашког реда у Краљевини Србији, изнио је опис и историју манастира Мораче, који се завршује описом посјете, коју су овог љета учинили манастиру Њих. Краљ. Вис. Књагиња Милена, Књаз Престолнашљедник и Књагиња Престолнашљедница и Њих. Вис. Књаз Петар и Књагиња Вјера.

Књагиња Наталија. „Уједињено Српство“, што у Чикагу, Америци, излази, доноси слику Њ. В. Књагиње Наталије, пропраћајући је овијем ријечима: „Књагиња Наталија је кћи бившег уваженог србијанског пуковника г. Александра Константиновића; рођена у Биограду, гдје је и одрасла. Удала се прије неколико година за средњег сина црногорског Књаза Николе, Књаза Мирка, љубимца Црногораца. Књагиња Наталија од увијек блага и љубазна, какву је и познајемо још дјететом, а уз све то још и узор Српкиња, задобила је брзо љубав и поштовање не само Књажевске Породице, него и свега српског народа, који је зато љубе, славе и поштују. Желимо младој српској Књагињи, да још дуго година живи са својим дичним супругом и Његовим узвишеним родитељима, а на понос и дику свега Српског Народа. Живила!“

Краљевић Ђорђе на Цетињу. Биоградски листови доносе како ће Краљевић Ђорђе од Србије, приликом посјете талијанском Двору посјетити и Цетиње. Као што смо се поуздано извјестили о тој се посјети на Цетињу не зна, али би његов долазак био симпатично примљен.

Био у Бару. Г. Јован С. Пламенац, министар унутрашњих дјела, отпутовао је у сриједу у Бар, одакле се синоћ повратио.

Бестидно уцењивање. Под тим насловом изашао је у биоградским „Вечерњим Новостима“ чланак, у коме се одговара „Дневном Листу“ на испаде противу наше земље и истиче како је независно јавно мњење на страни Црне Горе.

Црна Гора и Турска. „Биоградске Новине“ имају од свога редовног дописника из Цариграда допис о односима Црне Горе и Турске с погледом на пошљедњи сукоб на турско-црногорској граници. У томе допису се истиче настојавање Њ. Кр. В. Књаза Господара, да односи са Турском буду добри и нормални, што је и постигнуто и сада приликом овог пошљедњег сукоба.

Превоз поште. Ушљед снијега, који непрекидно пада, превоз поште је од јуче почео да се врши колима, пошто аутомобили не могу саобраћати. Према томе, пошта се неће више раздјељивати у вече, изузев експрес-писма, али ће свако моћи своје пошљетке лично узимати и у вече на пошти.

Краљ бугарски у Србији. Као што јавља Кореспонденц Биро, бугарски краљ Фердинанд посјетио је Биоград, гдје се задржао неколико сати у биоградском двору, послије чега се повратио у Софију.

Позориште. Ушљед тога што се у сриједу састаје Народна Скупштина, која ће заузети Зетски Дом,

дилетанти Радничког Друштва приређују у суботу шалу у три чина „Обичан човјек“, од Б. Нушића. „Обичан човјек“ је лијепа, лака и ведра шала, која је проткана великом духовитошћу, те сама себе препоручује. Зато се и надамо, да ће јој наша публика поклонити пажњу и што многобројније посјетити то вече позориште. Како се дилетанти скоро послије тога неће јављати, са свим је разложно што се сматра, да ће ова представа бити добро посјећена. Овог пута друштвени тамбурашки збор свираће са новим инструментима и имаће нарочиту униформу. Позориште се ложи.

Вјерени. Г. Михајло Војиновић, словослагач, вјерио се са г-ђицом Јованком Јововић, ћерком пок. Пера Јововића са Његуша, а синовицом г. Јоша Јововића са Његуша.

Немио случај. Јуче ујутру одузео је себи живот Лука Шаков Ковачевић. Убио се из пушке, коју је на десну страну прсију наслонио и ножним прстом опалио. Лука је био добар и вриједан занатлија, али се у пошљедње вријеме предао алкохолу, који му је и главе дошао.

Потрошачке Задруге

Прерадио из „Недјељног Прегледа“

П. С. Филиповић (1)

Начело удружења показало се на свима економским пољима, и то како у земљорадњи, тако и у индустрији, како у производњи, тако и у заједничкој продаји, у заједничком набављању сировина, у заједничком кредиту и, најзад, у заједничкој набавци намирница.

Примјеном начина удруживања у земљорадњи постиже се оно, чему све државе и сва законодавства теже, а то је одржање мале својине. Помоћу удружења долази се лако до савсим савремених и модерних справа, које су до сад стално сметале развитку малих газдинстава, а ишле на руку великим. Путем удруживања лако се долази до доброг тјемена, ђубрета и свих потреба за правилим и рационално обрађивање земљорадње и тако се у том погледу могу потпуно изједначити велика и мала газдинства. Но, малим газдинствима треба додати још и још добру особину која код великих газдинстава оскудијева, јер мали земљорадник може све сам да надгледа и свачим сам да рукује, и онда ћемо видјети да у мањој земљорадњи предстоји много љепша будућност, а то све благодарјеи удруживању, јер мали земљорадник не може постићи оно сам, што ће постићи удружен још са једним.

У индустрији помоћу удруживања, како за сада изгледа, моћи ће се ријешити значајно социјално питање, које се већ толико дуго протеже и које је узрок тешким социјалним недаћама. Наиме заједничка набавка сировина пружа могућност ситним произвођачима, да под онако исто повољним условима као и велики дођу до материјала за израду — сировина. Заједничком производњом нестаје предузимача и капиталисте, и сва добит припада радницима, а заједничком продајом удаљава се онај читав низ посредника, који живе на рачун потрошача.

Ми ћемо овдје такође проговорити неколико ријечи о једној врсти удружења, које се врло нагло шири и које има врло велику будућност, а то су: *задруге за заједничку набавку животних намирница или потрошачке задруге.*

Под потрошачком задругом ваља разумјети такво удружење, које је себи ставило у задатак да својим члановима набавља све врсте животних намирница, и то много боље каквоће и под много бољим условима по што би они сами били у стању то да ураде, кад би сваки за себе то сам чинио; поред овог, чисто економског циља, потрошачке задруге имају и много других, врло корисних циљева, о којима ћемо мало дошине говорити.

Кад се неколико лица удружи, да заједнички набаве неку врсту намирнице, да их тако јевтиније стане и послије те подијеле, то је већ удружење (кооперација); то је, може се рећи, потрошачка задруга у своје почетном стању. Сада ако број тих лица порасте, ако куповина, бива стално и по извјесним правилима, добијамо праву потрошачку задругу, у пуном смислу те ријечи.

И збиља ако поправимо историју потрошачких задруга, видећемо да су оне на тај начин постале. Рочделски Пионери, који се сматрају за творце ове врсте задругарства и начела пак, која су они поставили, важе у главном и данас и им ћемо се сада мало на тим начелима задржати.

Као што рекосмо, циљ је потрошачким задругама да набављају својим члановима животне намирнице боље каквоће и под бољим условима по што би то сваки појединац могао, купујући на ситно од продавца. Дакле, потрошачке задруге су у стању да учине:

1. Што дјеласти не купују директно од произвођача или великопродавца већ из треће или четврте руке, и сваки од ових мора и хоће по нешто да заради, те према томе и цијена роби се сама по себи диже; док потрошачка задруга купује непосредно од произвођача или од великопродавца и то у великим количинама те је тиме добија много јевтиније.

2. Трошкови око инсталације и одржање саме продавнице много су већи код појединих дјеласти, него код једне потрошачке задруге, јер онај дјеласти, *који не пазари ни 1/10 колико потрошачка задруга* мора да има тако исто свој локал, освјетљење, огријев, и да плаћа послугу. Да би могао све ово да плати, дјеласти мора да диже цијену роби.

3. Сигурност продаје омогућава правилан ток куповине, што такође много доприноси цијени и каквоћи робе, јер роба не мора тако дуго у дућану да лежи, чиме се квари а интерес на њену вриједност не тече.

4. Све потрошачке задруге се придржавају принципа продаје само за готово; а ситничар даје и на вјересију да би само придобио купце. Дакле, дјеласти, који и сам узима робу на вјересију, у цијену робе мора да урачуна и интерес, које му великопродавац наплаћује, и ризик, да му не буде све плаћено што је дао на вјересију. Потрошачка задруга не само што му не плаћа интерес, већ и добија извјестан рабат, с тога што робу за готово купује; а она може то да уради, јер има сигурне муштерије, које ће да јој робу одмах за готово откупе.

5. Потрошачким задругама нијесу потребне онолике рекламе, излози и дућан на најљепшем мјесту, гдје је кирија много скупља, него код оних који се налазе ту одмах у самој близини, — у споредној улици.

6. Ако при томе влада међу потрошачким задругама и централизација, те су у могућности да саме производе главније артикле, онда су потрошачке задруге у стању да дају несагледиво јевтиније него дјеласти, и

7. Овоме треба додати и утакмицу, која влада међу продавцима, а која је узрок, да се не бирају средства и начини, само да се утакмица издржи и роба продаје јевтиније, због чега долази до фалсификовања и криве мјере, што се онет иде на рачун потрошача, а чега код потрошачких задруга нема, *јер код потрошачке задруге је купац у исто вријеме и продавац.*

Народно здравље

Запамтите! Туберкулоза је болест непозната. — Готово сви случајеви јектике су стара оболења — Не дајте дјети да сисају прсте. — Шваље узбурку много од туберкулозе. — Шесет од сто јектичана умру само за то, што се касно позна њихова болест, па се касно почну озбиљно лечити. — Не бришите послије вихана, хрипања или кашљања упрекле руке о своје хаљине.

Казна за ове, који по доди љују. У свијету је љубав по доди и од изасти забрањено и строго казни. Тако се и пр. такав преступник казни се у најжорској драми (у Северној Америци) са 500 долара (2 500 дина) или с годишном затвора. У Канадији је за тај пријеступ 40 долара (200 дина) или 2 мјесца затвора.

Дјеца јектичавих жена. Од дјете, чија је мати за вријеме трудноће била јектичана, доживи само 21 од стотине 21 годину живота. На и оно што доживи те године, махом је слабуњаво и неопорно.

Новчани губитак од туберкулозе. По статистици умре у Савезним Америчким Државама годишње око 140 000 особа од (свих врста) туберкулозе. Просјечно доба старости тих умрлих износи 37,5 год. за мушкце, а 33,5 за женке — мање је дакле, за 24 године од средњег вјeka америчких грађана, од којих 17 година спадају у доба, кад човјек може да припређује. Сем тога туберкулозан болесник изгуби просјечно 3 године од своје привредне снаге за вријеме боловања, па и то ваља у рачун узети. Ако се то узмемо на ум, онда излази, да сваки смртни случај од туберкулозе представља губатак од 8.000 долара или 40.000 динара. — За све Савезне Државе у Америци, дакле, преко 51 милијарде динара годишње. — На зар се онда не би пароду исплатило, да једну милијарду франака потроши на сузбијање те болести, да је бар само у пола смањи?

Туберкулоза у Биограду. По извјештају градског физика умрло је у Биограду за пошљедних 8 год. (од 1901.—1908) просјечно по 678 особа годишње од туберкулозе. Рачунамо ли, да је Биоград бројао за то вријеме просјечно 80.000 становника (а то је баш висок рачун), онда излази, да је на 10.000 биоградских становника годишње умрло их 84 од туберкулозе, а то је много. Смртност од туберкулозе у 12 највећих вароши у свијету износи 21 на 10.000 становника. Биоград има, дакле, четири пута већу смртност од туберкулозе него све те велике вароши. На зар то није ужасно? Смијемо ли још и даље скривених руку гледати, како немиле та немај тамани?

Буквица за весели браћу. Узрок тронању, убица душе и тијела јесте и остаје алкохол — чист или помјешан, фини или сиров, когнетрисан као у ракији, или релативно разблажен као у вину, пиву и јабуковачи (А. Форел). — Сви су локери опасни, а најопасније је француска пеленика (асицит) (Л. Сондеретер). — Напита човјека ваје и смара да болест најлакше. — Кад ти вино главу узме, нијесу ти ноге више твоје (Срп. нар. пословица). — Ма каква да је величина, љу ће урипастити пијанство — онај највећи душманин достојанства човјекаовог (Сер. Валтер Скот). — Ако пијете, зашито бете добити јектику, и вапа јектика бље нешлечина (Д-р М. Јетца).

„Јело је навика, а пиће душу дражи“. Овом узречицом правда се пијанци и страпци, кад га во узор, што се тога не окаже... А што се не окреве да види, како све друго око њега и живи и напредује — без пића? Је ли били и животни храни „само паника“?

Пиће и самоубиство. У Виртембергу је 1/4 свих самоубиства од год. 1873—1903. извршено због пијанства.

Колико попије Хрватска и Славонија. Хрватска и Славонија попију годишње:

Вина: 680.000 хл. у вриједности од 33 милиона К.			
Пива: 190.000 „	11	„	„
Рације: 200.000 „	24	„	„
Свега 68 милиона К.			

ИЗ БИЈЕЛА СВИЈЕТА

Јевтин зец. Један надри ловац закупио је био велики лов. Заједљив, сачо-ђа једна умоли га, да јој уступи једном једног лијепог зеца, али додаде: „Но наравно, драги пријатељу, по праву цијену, коју вас буде стао.“ Послије неколико дана, добила је зеца са оним рачуном: „Закуп лова 600 кр., чувар лова 100 кр. а оштета особама из непажње и невештине рањенима 450 кр. Свега 1260 кр. Убијена су свега 23 зеца. Дакле, права цијена стоји 54 кр. 78 пара. Ако је по вољи још који зец, можете га добити по исту цијену. Ваш поштоватељ.“ Госпођа се неколико пута љуто угризла за језик. Задовољила се са тиме што није и горе прошла.

Дугови града Берлина. Град Берлин имао је г. 1902. преко 5052 милиона марак дуга. Кроз 5 године порастао је онај дуг за 1000 милиона. Год. 1902. падало је на сваки посјед у граду 1904. 655 марак дуга. Год. 1906. расте дуг посједа рапидно, да можемо лако рачунати да на сваки посјед пада погречно 250.000 марак дуга.

Мајчин глас. Интересантан се случај одиграо ових дана у Москви у једном од ондашњих манастира. Жена једна из московског друштва отишла је, како је то већ обичај, уз пратњу једне своје пријатељице у оближњи манастир. Хтјела се помолити за спас своје трогодишње кћерчице, које је пред по године нестало. Све истраге су остале безуспјешне. У близини тог манастира ослончила је ту госпођу једна просјакница, која је имала на рамену мало дијете. Уз ријечи: „Ево, па се моли за моју Вјеру!“ даде јој неколико новчића. На ове се ријечи окрене дијете и завиче: „Мама, мама, моја мама!“ Било је то украдено дијете ове госпође! Било је сљепо, пак је познало мајку по гласу. Поведена истрага изнијела је на видјело страшне ствари. Недалеко Москве има једно насеље. Одавде иду људи у град и у велеградском метежу краду дјецу, коју онда сакате и по том „изнајмљују“. „Изнајмљивање“ позлазе онда са том дјецом у град на просјакење. Шићар износи дневно по 20 рубаља!

сви КАЛЕНДАРИ

ЗА 1910. ГОДИНУ

НАРЧУЈУ СЕ У КИЉИЖАРИ И НАШПРИНИ

Мартинићи и Иванишевићи

Цетиње.

Н. З. Ко из унутрашњости поручује календаре, најпрактичније је, да вриједност календара као и поштарину за исти пошаље књижари у поштанским маркама.